

BYKRIG

– om militarisering af det urbane

Af Mikkel Thorup

Krige er traditionelt blevet udkæmpet på slagmarken, hvor imod byen har været stedet for belejringen og for massakren efter den egentlige krigshandlings ophør. Krigens bevægelse stoppede ved fæstningens mure. Belejringen og udmattelseskrigen begyndte.¹⁾ Brud på den ydre mur signalerede ophøret af byens suverænitet. Derfor handlede belejringskrig og dens teori kort sagt om bymurens tykkelse. Byen belejrede man, hvorefter massakren og plyndringen ofte ramte den overgivne by. Krigen som tvekamp fandt sted uden for byen.

Nu er forestillingen, at krigens rum er blevet byens. Det er ikke længere bymurens geometri, der afgør eller bremser krigens rum. Den amerikanske major og neokonservative krigsteoretiker Ralph Peters beskriver det med sit sædvanlige svulstige sprog således: "Fremtidens krigsførelse er på gaderne, i kloakkerne, højhusene, industriområderne og i de vidtstrakte områder af huse, hytter og skure, der udgør vor klodes ødelagte byer [...] De mest sandsynlige 'slagmarker' er byskaber [cityscapes], hvor menneskeligt affald ligger og flyder, hvor luften er uudholdelig, og hvor menneskeheden rådner."²⁾ Denne urbane vending i krigsførelsen abonnerer på en forestilling om den klassiske slagmark som horisontal, overskuelig, plan, mens byen er labyrintisk, skjult, kaotisk, blokeret. Byen er en militær udfordring, da den besværliggør det overblik og den mobilitet, der traditionelt er blevet betragtet som forudsætning for krigsførelsen. Byen er for at tale i Clausewitz' termer ophobet friktion.

Krigsførelsens urbane vending tematiseres derfor som et brud, der nødvendiggør nye praksisser og våben, nye teorier og doktriner, ny ledelse og nye soldater.³⁾ Den nye 'slagmark' formodes at være "stadig mere kompleks og dødelig."⁴⁾ Det er selvklaart ikke sådan, at det først er nu, byen er blevet militariseret. Som arkitektur- og militærteoretikeren Eyal Weizman siger: "Byer har altid været udsat for krig og organiseret efter forsvarets logik. Hver periodes urbane form relaterer sig til de tilgængelige destruktionsmidler."⁵⁾ Forskellen synes at være, at krigens rum er flyttet fra

byens udkant til dens indre, og at byen ikke længere kun er det, der kæmpes om, men også der hvor der kæmpes. Det har givet anledning til en massiv litteratur fra særligt det amerikanske militær, der undersøger bykrigens historie og teori, og som denne artikel vil tage sit udgangspunkt i. Det er mestendels praksis-litteratur, dvs. litteratur optaget af, hvordan man kæmper og dræber i byer, men de vil her blive læst symptomatisk som konceptualiseringer af, hvordan det militære syn genbeskriver byen og dens indbyggere for at gøre den modtagelig for bevæbnet intervention.

Bykrigens opkomst i orientaliserede storbyer

Bykrig som fænomen og praksis synes først for alvor at være opstået under kolonialismen ude og oprør hjemme i det 19. århundrede. Bykrigen tilhører derfor det, man ofte har kaldt 'den lille krig', dvs. krige ført imod ikke-statslige voldsaktører, og ofte på det man betragter som sit eget territorium, enten kolonien eller storbyen. Med industrialiseringen rykkede det typiske oprør, lige som befolkningen, fra landet til byen. Det var ikke længere bondeopstande men gadekampe.⁶⁾ Oprøret var blevet urbaniseret. På samme måde var der en klar tendens til, at kolonialister koncentrerede sig om de koloniale byer og ignorerede land-

områderne. Byerne blev set som såvel dynamikkens som urolighedernes centrum, mens landet blev set som passivt.⁷⁾ Den første egentlige traktat om bykrig blev skrevet af den franske officer Thomas Bugeaud, der omkring 1835-1845 havde kæmpet i den franske koloni Algeriet. I et brud med klassisk krigsførelse anvendte han små, mobile 'flyvende kolonner', der brutalt terroriserede civilbefolkningen i såkaldte 'razziaer'.⁸⁾ Han førte paciferingskrigen helt ind i de algerske bykvarterer, hvor han skar veje igennem kvartererne for at kunne manøvrere sine tropper lettere og for at hindre modpartens bevægelser. Han omlagde altså byrummet efter antioprørs-principper. Disse idéer bragte han med hjem til Paris, hvor den herskende mening 'orientaliserede' storbyen som et uoverskueligt, beskidt og farligt virvar, der skulle renses ud i. Bugeaud skrev i 1847 *La Guerre des Rues et des Maisons* [Gadernes og husenes krig]⁹⁾ som en hjemlig implementering af kolonial krigsførelse, hvor byen skulle omorganiseres, således at farlige klasser blev adskilt fra hinanden og fra de produktive klasser, mens brede veje og åbne pladser skulle anlægges, således at barrikader blev besværliggjort og troppebevægelser muliggjort.

Som altid når krig forberedes, så udvikles der, hvad vi kunne kalde for 'devaluativer' (sammenrækning af devaluering og narrativ) dvs. negativiserende fortællinger

og beskrivelser om dem, som sigtekornet rettes mod, hvor deres rationalitet, moralitet, orden og eksistensberettigelse nedskrives til fordel for en opskrivning af behovet for at gøre noget (voldeligt) ved dem.¹⁰⁾ Forestillinger om renhed og lige linjer, geometrisk og moralsk orden blev forbundet med stærke forestillinger om en orientaliseret underklasse, fra hvem man må frygte oprør. Den europæiske storby oplevede uregerlighed blev beskrevet med orientalistiske forestillinger om byen som labyrintisk, forræderisk, mørk, skjult, beskidt, pulserende. Denne import af forestillinger fra kolonierne til storbyerne gentages nu i de vestlige militærstyrkers forestilling om, at krigens fremtid er ”vores tropper, deres byer”.¹¹⁾

Bykrigen i det 20. århundrede

Der har formodentlig altid været en uvilje imod bykrigen hos militære styrker. Clausewitz tildeler byen ringe opmærksomhed som kampplads, og tendensen har generelt været at undgå byen som slagmark. Indtagelse af byen var sejrherrens præmie for en krig vundet udenfor byens mure. Med den koloniale ordenshåndhævelse og opkomsten af den europæiske storby militariseres byen, men det er først i det 20. århundrede, at krigen i egentlig forstand flytter ind i byen. Det sker i første omgang i form af luftbombardement, der oprindeligt blev udviklet i den imperiale ordenshåndhævelse, hvor luftbombardement fra fly udvikles i det, som englænderne kalder ’kontrol uden okkupation’¹²⁾ (ikke ulig den nuværende amerikanske strategi i Afghanistan og den israelske i de palæstinensiske områder om at kontrollere jorden fra luften). Den italienske militærteoretiker Giulio Douhet skrev i sin *Il dominio dell'aira*

(Luftdominans) fra 1921, at den nye form for krig, krig fra luften, kræver, at ”målet bliver fuldstændig ødelagt i ét angreb”. De materielle og moralske effekter af et sådant angreb forventes at være overvældende:

For at give os en idé om omfanget af konsekvenserne behøver vi kun at forestille os, hvad der ville ske blandt civilbefolkningen i tætpakkede byer, når fjenden annoncerer, at han nådesløst vil bombe sådanne centre uden at gøre forskel på militære og ikke-militære mål. Generelt set, så vil luftoffensiver blive rettet imod mål såsom fredstids-etablisseringer af industriel og kommerciel art; vigtige offentlige og private bygninger; hovedtransportveje og -centre; samt visse civilbefolkningsområder. For at ødelægge sådanne mål behøves tre slags bomber – eksplosiver, brandbomber og giftgas – anvendt som situationen kræver. Eksplosiverne vil ødelægge målet, brandbomberne vil sætte ild til det, og giftgassen vil hindre brandfolkene i at slukke brandene.¹³⁾

Luftkrig imod byen forblev længe den do-

Luftkrig imod byen forblev længe den dominerende bykrigsform, jvfr. bl.a. blitzten over London.

minerende bykrigsform.¹⁴⁾ Anden verdenskrigs massive bombardementer af bycentre fx blitzten i London, massebombardementet af Dresden og ikke mindst atombomberne over Hiroshima og Nagasaki var langt vigtigere end de egentlige bykampe i fx Stalingrad og Berlin. Under den kolde krig forventede de to supermagter at udkæmpe store tank-slag i Europa. Krigen blev fortsat teoretiseret i form af den klassiske, men nu motoriserede duel på åben mark.

Sideløbende hermed skete der dog udviklinger i den såkaldte lille krig mellem en statslig og en ikke-statslig styrke, der bragte bykrigen frem i den militære planlægning. Bykrigens egentlige opkomst som kamp nede og inde i byen selv er snarere gentagelsen af det 19. århundredes konstellation af imperial ordenshåndhævelse og europæisk bykontrol fra tiåret efter anden verdenskrigs afslutning og frem, hvor afkoloniseringens uafhængighedskampe ofte havde en klar urban dimension, fx i Algeriet, Cypern, Nordirland, Palæstina,¹⁵⁾ og hvor disse kampe blev forsøgt dubleret af en vestlig 'by-guerilla' eller 'urban terrorisme' hos grupper som Rote Arme Fraktion i Tyskland,¹⁶⁾ Brigatta Rosa i Italien og Weathermen i USA.¹⁷⁾ Selv om tidens store revolutioner og uafhængighedskampe i Cuba og Vietnam var altovervejende rurale, lige som deres inspiration i Kina og maoismen, så opstod der i 1960'erne og 70'erne egentlige teorier om revolutionær bykamp i den tredje verden, fx Tupamaros i Uruguay, Montoneros i Argentina og teoretiseret hos Carlos Marighella,¹⁸⁾ og der opstod terror-fænomener af urban karakter såsom bilbomben.¹⁹⁾

Ud af disse fænomener opstår dels diverse militære anti-oprørsdoktriner, der mestendels er ruralt orienterede men også har en urban dimension samt anti-terror-doktriner indenfor politi og militær²⁰⁾ samt terror-studier indenfor academia, der har et næsten eksklusivt urbant fokus. Disse bykrigs-fænomener tabte dog betydning op gennem 1970'erne, efterhånden som afkoloniseringen blev gennemført, en række byopstande i den tredje verden mislykkedes og den vestlige byguerilla tabte momentum. Bykrigen forsvandt derfor igen fra den militære planlægning som andet og

mere end en fortsat antiterrorisme og en stadigt mere militariseret politistyrke.

I 1980'erne udviklede det amerikanske militær som sin overordnede begrebsliggørelse en såkaldt 'AirLand Battle'-doktrin, der forestillede sig krigen ført med massive landtropper støttet af luftstyrker.²¹⁾ Denne doktrin beviste tilsyneladende sin rigtighed i 1990-91 Golf-krigen imod Irak, idet de amerikanske tropper kunne udslutte de irakiske tropper i den åbne ørken. Paradoksalt nok er det formodentlig på grund af doktrinens altovervældende succes, at dette blev den sidste større krig, hvor der var et klart defineret mål (Irak ud af Kuwait), og hvor fjenden stillede sig op i pæne, konventionelle rækker. Læren, der blev draget, så man allerede i Kosovo i 1999, hvor de serbiske tropper spredte sig og udlignede den amerikanske luft- og ild-dominans gennem camouflager og vildledning. Amerikansk konventionel dominans fører til nye strategiske doktriner hos USA's fjender, nemlig til "kaos som strategi"²²⁾ en strategi, hvor man undgår direkte konfrontation, omdanner sine konventionelle styrker til guerilla-kæmpere som Irak gjorde efter invasionen i 2003, og hvor man trækker fjenden væk fra den plane slagmark og ind i den fortættede og ophobede storby.

AirLand Battle-doktrinen afløses i slut-1990'erne af en doktrin om netværkskrigsførelse. Efter den kolde krigs ophør genopstår nemlig interessen for bykrig, idet frygten for den store landkrig eller nuklearkrig forsvinder til fordel for den såkaldte 'nye krig',²³⁾ der først og fremmest er en betegnelse for krige ført af Vesten i den tredje verden imod ikke-statslige styrker eller imod en illegitim stat, der fører krig imod sin egen befolkning. Disse nye fænomener forventes at have en mere udtalt urban dimension end andre, tidligere konflikter.

Det, vi altså ser, er genkomsten af bykrigsførelse i den tredje verden og en militariseret antioprørs-politihåndhævelse i de vestlige storbyer.²⁴⁾ Det er byen som den menneskelige jungle, der dominerer i beskrivelserne af fremtidens kamppladser. Sigende er en af de referencer, der oftest ses i denne litteratur ikke militær men

Bykrigsførelse i den tredje verden, Amerikas militariserede politihåndhævelse i "den menneskelige jungle" som for eksempel Mogadishu i 1993, udviklede sig til et dystopisk mareridt for både amerikanere og somaliere (præcist indrammet i Ridley Scotts film *Black Hawk Down* fra 2001).

derimod Mark Bowdens bog fra 1999 (og Ridley Scotts film fra 2001) om slaget i Mogadishu i 1993, *Black Hawk Down*, der reducerer den somaliske befolkning til en ansigtsløs og aggressiv pøbel, en animalistisk mørk kraft der truer og dræber amerikanerne. Bagholdsangrebet i Somalia er en vigtig reference i næsten al litteraturen som sandhedsvidnet på den nye form for tredje verdens bykrig.²⁵⁾ Der er en klar dystopisk klang i meget af litteraturen, der forestiller sig en kommende opdeling i verden i velfungerende men pressede (vestlige) stater og så ødelagte, nedbrudte slumstater, hvor kun elendighed og kriminalitet hersker, og hvorfra man kun kan forvente terrorisme og sygdomme.

Denne forestilling fik sin mest virkningsfulde journalistiske skildring i Robert Kaplans artikel fra 1994, 'The Coming Anarchy', hvor han gør kartografi, denne meget moderne, statscentriske og militære videnskab til omdrejningspunktet for forklaringen af, hvordan verden nu opdeles i dem, hvor linjer, grænser og ordensmarkeringer giver mening og så spredningen af slumbyer, hvor "politiske kort er [...] vildledende." De afspejler ingen virkelighed. Med udgangspunkt i Afrika siger Kaplan, at dette er "som vor planets politiske virkelighed sandsynligvis vil se ud i det 21. århundrede." Denne journalistiske dystopi gentages i den mili-

tære litteratur (og politiske litteratur), der er enige med Kaplan i, at en "præ-moderne formløshed behersker slagmarken." Fremtiden er "den uhindrede spredning af sygdomme og den voksende endeløshed af krige."²⁶⁾

Bykrigens aktuelle teoretisering

I en rapport om luftvåbnets rolle i bykrige fra 2002 skriver forfatterne, at de fleste militærteoretikere, der tidligere forholdt sig til bykrig "forstod urbane operationer som hus-til-hus kamp mellem konventionelle landstyrker, der søgte at holde eller indtage en by i forbindelse med en større krig a la anden verdenskrig." Begge parter forventedes at være store, konventionelle styrker. "Aktuelle skrivelser om urbane operationer har derimod fremhævet udfordringen fra mindre konflikter i urbant terræn",²⁷⁾ dvs. det amerikanske militærs udfordringer konfronteret med ikke-statslige militante, der anvender byen som det rum, der kan opveje eller måske endda vende den amerikanske militærteknologiske dominans. En anden rapport, *Mars Unmasked – The Changing Face of Urban Operations* skriver, at by-operationer "nu synes mere sandsynlige i andre missioner end større, konventionel krig, i missioner der blandt andet kaldes lavintensitetskonflikter, operationer andet end krig, støtte-

og stabilitetsoperationer og småhændelser.²⁸⁾

Militærrapporter og -manualer er stærkt gensidigt refererende.²⁹⁾ Det er få cases og påstande, der gentages i det uendelige som accepteret viden. Den refererede sandhed har altid tidligere været, at militæret skulle undgå byen. Nu er sandheden, som militærteoretikerne citerer hinanden for, at byen nu er krigens skæbne. Der pågår derfor aktuelt en militarisering af byen, forstået som en begrebsliggørelse af byen ud fra dens angrebs- og forsvarskaraktistika koblet med den militære og politiske dystopi om en opdelt verden i de vellykkede og de mislykkede.

Litteraturen observerer og gentager to forhold: demografisk urbanisering i den tredje verden og det 'anti-amerikanske oprørs' bevægelse ind i byen. I en RAND-rapport til det amerikanske militær fra 1994, *The Urbanization of Insurgency*, opsummerer forfatterne en række demografiske data til konklusionen om et verdenshistorisk skifte fra det rurale til det urbane som den dominerende levemåde på jorden. Den aktuelle vandring ind i byerne finder først og fremmest sted i den tredje verden. Kombinationen af befolkningstilvækst, fattigdom og urbanisering fremhæves som årsagen til fremtidens konflikter:

Selv med den fart, som byer i den tredje verden vokser, så vokser deres slumkvarterer og barakbyer dobbelt så hurtigt [...] indbyggerne i disse nabolag udgør en stor, voksende og stadigt mere urolig masse af ledige, ofte uuddannede og ufaglærte unge mennesker, der er fanget i deres hjemlande og frarøvet håb og beskæftigelse. Ifølge en nylig undersøgelse så lever befolkningen i 53 af 57 byer i den tredje verden under forhold, der ville blive betragtet som uacceptable i den industrialiserede verden.³⁰⁾

Den tredje verdens slumkvarterer bliver i megen af militærlitteraturen sammenlignet med en jungle, og det i et sprog, der ofte gentager orientalistiske forestillinger, og som er en form for teoretisk udlægning af rockbandet Guns & Roses' sang 'Welcome to the Jungle' fra deres 1987-album

Appetite for Destruction. Storbyjunglen gentager kolonialismens indtrængning i junglen for at møde og konfrontere den indfødte: "På grund af deres tætbeboede gyder og uasfalterede veje er slumkvartererne blevet lige så uigennemtrængelige for sikkerhedsstyrkerne som en rural oprørers jungle- eller skovbase er det."³¹⁾ Man kan næppe undervurdere vigtigheden af, at denne militære teoretisering af bykrigen konstant gentager den mindske viden, udsyn og bevægelse samt frustrationen ved begrænsninger på krigsførelsen. Det er netop sådanne blokeringer, som den strategiske og teknologiske udvikling skal afhjælpe, men hvis fortsatte eksistens også er den, der får massakrer og krigsforbrydelser til at ske.

Sideløbende med den demografiske urbanisering flytter også oprøret med ind i byen. Stort set alle artikler og rapporter om emnet fremhæver, at anti-amerikanske voldsudøvere vil søge ind i byen, da dens særlige karakteristika giver fordele for forsvareren.³²⁾ Konfronteret med et USA, der ikke kan matches konventionelt, vil også stater søge at trække krigen ind i byen i en "asymmetrisk tilgang, der undgår direkte konfrontation med amerikanske styrker."³³⁾ Ganske som terrorisme er en strategi, som USA's fjender kan føle sig tvunget til at vælge givet den massive ulighed i ildkraft, således vil også bykrigen ifølge de amerikanske militærplanlæggere være en måde at konfrontere USA på, ikke mindst opdnet af det, som fx Osama bin Laden "lærte om den amerikanske soldats utrolige svaghed og kujoneri fra vores brødre, der udkæmpede jihad i Somalia."³⁴⁾ Frygten blandt amerikanske militærteoretikere er, at den gamle lærdom, at byen er soldatens kirkegård, er lige så sand i dag, som militærfolk altid tidligere har troet (Fidel Castro sagde i sin rural-strategi, at byen var revolutionens kirkegård).

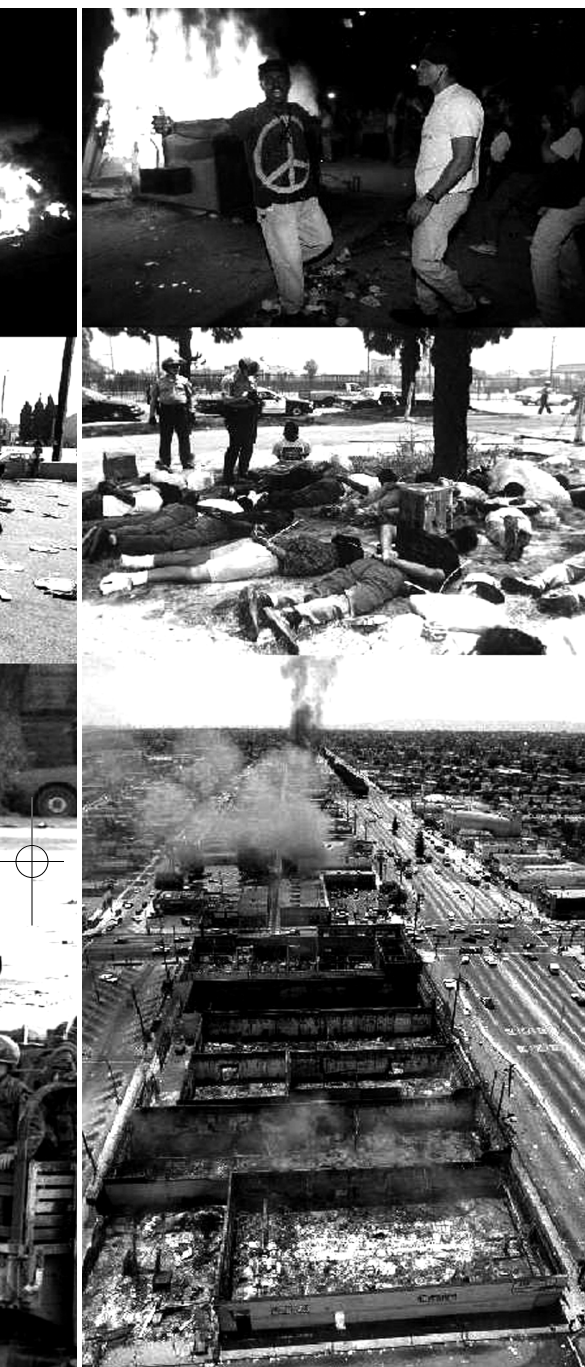
De to observationer af, at mennesker, aktivitet og betydning og dermed også konflikt, oprør og oprørere koncentrerer i verdens byer kobles dernæst med læsninger af historien samt erfaringer fra nylige konfrontationer i Mogadishu, Beirut, Grozny, Falluja, Gaza, Panama city, Bagdad³⁵⁾ og med en militær aktivering af

byteori: "For at kunne pille en by fra hinanden må man først vide, hvordan den er sat sammen, forstå den relative vigtighed af dens forskellige dele og hvordan disse interagerer." Der opstår derfor et "skyggesystem af urban videnskab",³⁶⁾ hvis formål brutalt og reduktivt sagt er at klarlægge "procentandelen af bymure-arealet, der kan rammes" for forskellige bytyper.³⁷⁾ Hvor det under anden verdenskrig og den kolde krig først og fremmest handlede om sådanne bygningstekniske undersøgelser af forskellige bytypers brændbarhed, så suppleres denne nu også med sociologiske, antropologiske og massepsykologiske klassificeringer af forskellige bytypers sammenhængskraft og konfliktprofil. Der udvikles forskellige differentierede skalaer for vellykkede og ødelagte byer, ødelagte byer fyldt med våben.³⁸⁾

Ralph Peters skelner i en artikel fra 2000, "The Human Terrain of Urban Operations" imellem tre bytyper: den 'hierarkiske by', der er velfungerende, "regeret ved generel konsensus eller samtykke og med folkelig respekt for samværsreglerne; den 'multikulturelle by', der er en by i fare, da "konkurrerende trossystemer, ofte forstærket af etniske forskelle, kæmper om dominans"; og endelig, 'stammebyen', "der vokser i størrelse og antal rundt omkring på kloden" og som udgør den største udfordring for militæret. Fraktioner, stammer, klaner flår byen i stykker og gør den uoverskuelig, flydende, eksplosiv. Vi går ifølge Peters fra "det imperiale folkemords tidsalder" til "folkemord blandt bekendte, fra massakre mellem civilisationer til massakre af naboer". At bevæge sig ind i den tredje verdens stammebyer er for det amerikanske militær det samme som at opgive alle velkendte kriterier for ven/fjende og enhver forestilling om klare operationsmål og forståelige konflikter. Krigsførelse i stammebyen er ifølge Peters militærets fremtid, da "svage stater ikke vil være i stand til at understøtte deres uhåndterlige byer med håb, arbejdsplader eller infrastruktur. Det er i disse byer, vi vil se konflikterne."³⁹⁾

En lignende klassificering finder vi i en artikel fra *Naval War College Review*, der skelner mellem 'sunde byer', 'marginale byer' og 'vilde byer'. Den vilde by defineres som "en metropol med mere end én million mennesker i en stat, hvis regering stadig er en fungerende aktør i det internationale system men som har mistet evnen til at opretholde lov og orden inden for bygrænsen." Beskrivelsen af den vilde by fortættes herefter med "kriminelle, bevæbnede oprørsgrupper, klaner, stammer og lokale organisationer der udøver forskellige grader af kontrol med dele af byen", mens "korruption, griskhed og vold" dominerer overalt i byen. "Vilde byer vil udøve en næsten magisk tiltrækningskraft på terrororganisationer." Hertil kommer – og det er artiklens særlige bidrag til genren – forurening og pandemiske

Optøjerne i Los Angeles i 1992, LA-Riots, er blevet indføjjet under overskriften MOUT: Militære Operationer i Urban Terræn, omend blødt metodemæssigt klassificeret som indsatser med "ikke-dødelige våben".

sygdomme. Den vilde by er en social, politisk og sundhedsmæssig smittekilde i det internationale system, der ikke kan ignoreres. Vilde byer "vil udgøre sikkerhedsrusler på en hidtil uset skala. Det er tvivlsomt, om midlerne, ressourcerne og strategierne til at håndtere disse rusler eksisterer i dag. Men givet indikationerne på den snarlige opkomst af vilde byer er det på tide at udvikle disse midler."⁴⁰⁾

Differentieringen mellem sunde og usunde byer lægger sig næsten problemfrit ovenpå en dikotomi mellem vesten og (store dele af) resten. Optøjerne i Los Angeles i 1992⁴¹⁾ samt de globaliseringskritiske demonstrationer i Seattle i 1999, Genoa 2001 og andre steder i 00'erne⁴²⁾ er dog også blevet indføjjet under overskriften MOUT: militære operationer i urban terræn eller metodemæssigt under 'ikke-dødelige våben' (der mimer en militariseret politistyrke).⁴³⁾ Det interessante i denne sammenhæng er mindre at afgøre, om fremtidens konflikter vil være urbane eller ej, og om den aktuelle vending imod en militarisering af det urbane vilkår er en god eller dårlig ting. Det afgørende her er at bemærke, hvorledes denne militarisering foregår, hvorledes der installeres et særligt blik på byen (særligt den tredje verdens storby), hvorledes fjenden i stadigt mindre grad forventes at være statslig men at være et lokaloprør inde i en sammenbrudt stat og derfor et opgør med klassisk militær og diplomatisk tænkning, samt endelig hvorledes der gennem den konstante gensidige reference i litteraturen etableres en ny sandhed om fremtidens krig og fremtidens fjende.

I militærstrategisk henseende er det nemlig sandt, at "opmærksomhed er et andet ord for angrebsmål"⁴⁴⁾ Det amerikanske militær har medvirket til udviklingen af computerspil, der har arabiske byer som deres spille- rum, fx *America's Army* (www.americasarmy.com), der har den fiktive by Zekistan som omdrejningspunkt, og *Full Spectrum Warrior* (www.fullspectrumwarrior.com), lige som hærens afdeling for Simulation, Training and Instrumentation Command har skabt en simuleret verden, hvor, som de selv siger, "vi har bygget en del af en større mellemøstlig hovedstads indre by, en by hvor vi i dag har en afgørende tilstedeværelse [Irak]."⁴⁵⁾ Disse spil og simulationer tjener både træning og rekruttering og er med til at fokusere opmærksomhed på det, der forventes at være fremtidens slagmark(er).

Ved siden af de virtuelle opbygninger af bykrigs-simulationer – som fx *Urban Resolve*, hvor det gengivne byliv bl.a. påvirkes af "kulturelt specifikke trafikmønstre; trafik og civil tilstedeværelse øges omkring moskeer ved de rigtige tider for daglige bønner"⁴⁶⁾ – er de vestlige militærstyrker og særligt USA, i fuld gang med at udbygge og nybygge egentlige bykrigs-træningscentre. Fort Carson i Colorado har fx tre forskellige irakiske landsbyer

Det amerikanske militær har medvirket til udviklingen af computerspil, der har arabiske byer som deres spillerum, fx *America's Army*. Disse spil tjener både til træning og rekruttering, og er med til at fokusere opmærksomhed på det, der forventes at være fremtidens slagmarker.

og det amerikanske militær regner med at have 61 af sådanne centre rundt omkring i verden i 2010.⁴⁷⁾ Marinekorpset har i Californien bygget en 'Combat City' med 1560 bygninger med 7 forskellige distrikter herunder et slumdistrikt, der ifølge planlæggerne er "mellemstlig, meget tætbygget med snævre gader og baggårde baseret på Sadr City [kvarter i Bagdad]."⁴⁸⁾ På samme måde kan mange amerikanske krigsfilm læses som den kulturelle tilpasning til fremtidens krigsførelse. Befolkningen og militærstyrkerne ser krigen igen og igen som fiktion og teori, før den gentages som realitet.

Gå gennem mure

Byens rum klassificeres også i sin militære forskellighed fra andre kamppladser såsom junglen, bjergene og ørkenen – og det altid med fremhævnningen af at byen er det sværeste, mest lumske og mest krævende terræn for militære operationer.⁴⁹⁾ I tillæg til de rent fysiske problematikker omkring bykrigen samt det ekstra psykologiske pres på soldaterne fra dette høj-

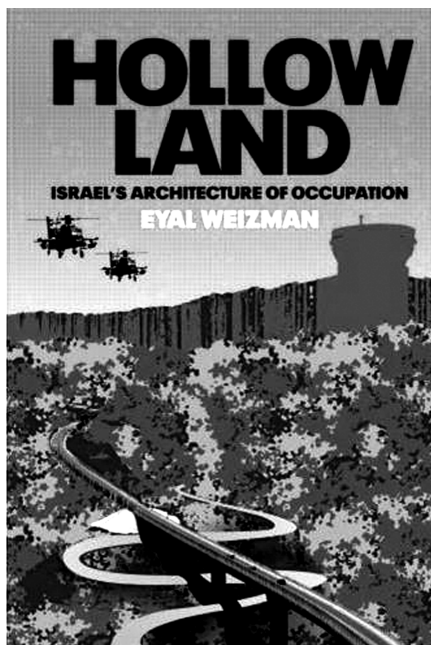
intensive kampmiljø fremhæves ofte særlige restriktioner på regler for engagement [rules of engagement].⁵⁰⁾ Byens specificitet som massiv ophobning af materiale og mennesker angiver dens særlige miljø og udfordring. Den afgørende aktuelle bevægelse er at ophæve byrummets friktion, at frigøre syns-, bevægelses- og skydelinjen fra alle de barrierer, som byens arkitektur og dens humane geografi hober op. Militarisering af byrummet handler om at forvandle byen til et åbent terræn gennemtrængeligt for militære øjne og våben.

Bykrigen er den absolutte ophæver af skellet mellem civil og kombattant. Slagmarken er fyldt op med mennesker og ting, der ideelt set ikke hører hjemme på den klassiske kampplads. Bevægelsens og synets flugtlinjer (og dermed sigtekornets skudlinjer) afkortes og blokeres. Som der står i den øverste fælles militærkommandos *Doctrine for Joint Urban Operations* fra september 2002, så hindres militærindsatsen af "urbane strukturer, rod, baggrundsstøj og vanskeligheden ved at se ind i indrum [...] De urbane områders forsnævring [af orienteringsmuligheder] kan begrænse taktisk bevægelse og manøvre over, under og på jorden såvel som imellem bygninger."⁵¹⁾

Bykrigens særlige blokering af syns-, bevægelses- og skydelinjer forsøges aktuelt ophævet, praktisk gennem fysisk destruktion af bygninger som beskrevet ovenfor og teoretisk i en genbeskrivelse af byens elementer. Den følgende afslutning er inspireret fra den bemærkelsesværdige bog *Hollow Land – Israel's Architecture of Occupation*, der handler om, hvordan arkitektur kan tjene eksklusions- og okkupationsformål, hvor forfatteren Eyal Weizman har et kapitel om, hvordan dele af det israelske militær udforsker mulighederne for at omgå byens begrænsninger og frisætte den militære bevægelse under bykrig. Under angrebet på Nablus i april 2002 forsøgte de israelske tropper at undgå byens normale bevægelsesstrømme, gader, veje, gårdspladser såvel som trapper og vinduer. Frem for at lade sine bevægelser bestemmes af byens materielle arkitektur slog og sprang man sig vej gennem vægge, gulve og bygninger. Den normale arkitektur blev forsøgt ignoreret og kortsluttet. I stedet for at lade den rumlige orden bestemme bevægelsesmønstre var ambitionen at lade bevægelsen bestemme (kamp)rummet. Denne måde at bevæge sig på, at gå gennem mure, kræver en genbeskrivelse af byen, der lægger større vægt på bevægelsens strømme end den fysiske materialitet.

Inspireret af netværksteori tales der om sværme, dvs. små, selvorganiserede samkoordinerede militærenheder, der bryder med den klassiske og centra-

listiske kommandostruktur. Beslutningskraft flyttes ned til det taktiske niveau på stedet: "I stedet for lineære, hierarkiske kommando- og kommunikationslinjer er sværme polycentriske netværk, hvor hver 'autark enhed' [selvfor-synende] kan kommunikere med de andre uden nødvendigvis at gå gennem den centrale kommando."⁵²⁾ Sværmens ikke-lineære kamp- og kommunikationsform bryder dels med den klassiske kommandostruktur, men den bryder også med forestillingen om byrummet som netop lineær, vertikal, massiv, passiv. Afhierarkiseringen forstås også som en afterterritialisering, altså som en måde at frigøre sig fra terrænets tvang. Her er vi ikke interesseret i de praktiske og moralske aspekter af denne form for krigsførelse men de teoretiske og idémæssige, altså hvorledes bykrigen begrebsliggøres som en meningsfuld aktivitet. I

Bogen *Hollowland* handler om, hvordan arkitektur kan tjene eksklusions- og okkupationsformål.

den henseende er det interessant, at en række radikale postmoderne og poststrukturalistiske tænkere såsom Georges Bataille, Jean Baudrillard, Jean-Francois Lyotard, Guy Debord, Gilles Deleuze, Paul Virilio,⁵³⁾ Jacques Derrida og andre er blevet (mis)brugt af nogle militærteoretikere i deres opgør med klassisk, lineær krigsførelse og i deres arbejde med at forstå det ikke-lineære, diskontinuerte, flydende, pulserende, transformativt, fraktalt, heterogent og det polymorfe.

Alle tjener de til at beskrive en irregulær fjende, der skal bekæmpes på irregulær vis i et irregulært terræn. Ambitionen er – i en jargon hentet fra Gilles Deleuze og Félix Guattaris *Tusind plateauer* – at "glatte rummet ud". Som en af den nye bykrigs teoretikere Shimon Naveh siger i et interview med Weizman:

Vi ønsker at konfrontere den traditionelle, gammeldags militærpraksis' 'stribede' rum med glathed, der tillader en form for bevægelse gennem rum, der krydser alle grænser og barrierer. Snarere end at indeslutte og organisere vores styrker efter de eksisterende grænser ønsker vi at bevæge os igennem dem [...] at gå gennem mure er en simpel mekanisk løsning, der forbinder teori og praksis. At transcendere grænser er definitionen på 'glathedens' betingelse.⁵⁴⁾

Radikal byteori og filosofi tjener opgøret med den vertikale kommando og byforståelse og tildeler den transgressive sværm og den horisontale bevægelse gennem mure en mening, der netop, som citatet ovenfor siger, forbinder teori og praksis, dvs. forbinder det der forstås som en presserende militær udfordring med et idékompleks, der giver aktiviteten forståelses- og handlingsressourcer. Vi taler her om destruktion og drab, der gives en teoretisk ramme at operere ud fra. Det er filosofi som eufemisering og legitimering.

Den amerikanske general Keith Dickson definerede planlagt destruktion af byrum som "reorientering af den bebyggede struktur for at skabe favorable betingelser for operationel bevægelse og manøvre."⁵⁵⁾

Realiteterne bag denne og lignende eufemismer illustreres af Moshe Nissim, der betjente en militær 60-ton armeret bulldozer D9 under det israelske angreb på Jenin i operation 'beskyttende skjold' april 2002. I et interview med den israelske avis *Yediot Aharonot* den 31. maj 2002 fortæller Nissim, hvordan han brugte bulldozeren til at skære sig vej gennem Jenin og planere store dele af det, der tidligere var en by. Nissims utrolige egenberetning fra angrebet på Jenin er sandheden bag de militært og teknisk forfinede udtryk, der giver et sterilt og abstrakt billede af bykrigens ommøblering af rummet: "I tre dage lavede

jeg ikke andet end at ødelægge." Hans job var at skabe manøvrerum og adgangsveje for soldaterne: "Hvad er 'at åbne en vej'? Du ødelægger bygninger."⁵⁶⁾

Mikkel Thorup (f. 1973) er lektor ved Institut for Filosofi og Idéhistorie og har udgivet *Intellectual History of Terror* (Routledge 2010) samt redigeret et uddrag af Carl von Clausewitz: *Om krig* (Aarhus Universitetsforlag 2010).

NOTER:

1. G. J. Ashworth, *War and the City*, London & New York: Routledge 1991, kap. 2; John Keegan, *Krigens historie*, København: Rosinante 2000, s. 189-208.
2. Ralph Peters, "Our Soldiers, Their Cities", *Parameters – US Army War College Quarterly*, forår 1996.
3. Robert F. Hahn & Bonnie Jezior, "Urban Warfare and the Urban Warfighter of 2025", *Parameters – US Army War College Quarterly*, sommer 1999.
4. Charles C. Krulak, "The Strategic Corporal: Leadership in the Three Block War", *Marines Magazine*, januar 1999.
5. Philipp Misselwitz, "Military Options as Human Planning. Interview with Eyal Weizman", i Eduardo Cadava & Aaron Levy (red.), *Cities Without Citizens*, Philadelphia: Slought Foundation 2003, citeret fra s. 167; se også Paul Hirst, *Space and Power. Politics, War and Architecture*, Cambridge: Polity 2005.
6. Auguste Blanqui, "Manual for an armed insurrection", 1866, <http://www.marxists.org/reference/archive/blanqui/1866/instructions1.htm>
7. Martin Thomas, *Empires of Intelligence. Security Services and Colonial Disorder after 1914*, Berkeley: University of California Press 2008.
8. Thomas Rid, "Razzia: A Turning Point in Modern Strategy", *Terrorism and Political Violence*, vol. 21, 2009, s. 617-35.
9. Thomas Bugeaud, "The War of Streets and Houses", www.cabinetmagazine.org/issues/22/bugeaud.php; Walter Laqueur, *Guerilla Warfare*, New Brunswick & London: Transaction 1998 [1976], s. 70-72; Douglas Porch, "Bugeaud, Galliéni, Lyautey: The Development of French Colonial Warfare", kap. 14 i Peter Paret (ed.), *Makers of Modern Strategy*, Oxford: Clarendon Press 1986.
10. Se Mikkel Thorup, *Pirater, terrorister og stater*, Århus: Klim 2008, s. 33-40.
11. Ralph Peters, "Our Soldiers, Their Cities".
12. M. Thomas, *Empires of Intelligence. Security Services and Colonial Disorder after 1914*, Berkeley: University of California Press, 2008, pp. 194-8. se også D. E. Omissi, *Air power and colonial control. The Royal Air Force 1919-1939*, Manchester & New York: Manchester University Press, 1990.
13. Giulio Douhet, *The Command of the Air*, 2. udg., Washington: Office of Air Force History 1983 [1927], s. 20. Se også Peter Sloterdijk, *Luftbeben. An den Quellen des Terrors*, Frankfurt am Main: Suhrkamp 2002.
14. W. G. Sebald, *On The Natural History of Destruction*, New York: Random House, 2003 and J. Friedrich, *The Fire. The Bombing of Germany 1940-1945*, New York: Columbia University Press, 2006.
15. Walter Laqueur, *Guerilla Warfare. A Historical and Critical Study*, 2. ed., New Brunswick & London: Transaction 1998.
16. Rote Armee Fraktion, "Über den bewaffneten Kampf in Westeuropa, May 1971".
17. Johan Niezing (red.), *Urban Guerilla. Studies on the theory, strategy and practice of political violence in modern societies*, Rotterdam: Rotterdam University Press 1974; Anthony M. Burton, *Urban Terrorism. Theory, Practice & Response*, London: Leo Cooper 1975.
18. Carlos Marighella, "Manual of the Urban Guerrilla", pp. 3-40 in David C. Rapoport (ed.), *Terrorism. Critical Concepts in Political Science*, vol. III: *The Third or New Left Wave*, London & New York: Routledge 2006 [1969].
19. Mike Davis, *Buda's Wagon. A Brief History of the Car Bomb*, London & New York: Verso 2007.
20. Anders Tandrup, *Revolutionen. Dens årsager, dens teknik og dens bekæmpelse*, Rhodos 1972. For anti-oprørsmanualer se fx Franklin Mark Osanka (ed.), *Modern Guerilla Warfare. Fighting Communist Guerilla Movements, 1941-1961*, New York: Free Press of Glencoe 1962; Roger Trinquier, *Modern Warfare. A French View of Counterinsurgency*, New York: Frederick A. Praeger 1964 & Robert Thompson, *Defeating Communist Insurgency. Experiences from Malaya and Vietnam*, London: Chatto & Windus 1966.
21. Michael Evans, "War and the City in the New Urban Century", *Quadrant*, 2009, <http://www.quadrant.org.au/magazine/issue/2009/1-2/war-and-the-city-in-the-new-urban-century>.
22. P.H. Liotta, "Chaos as Strategy", *Parameters*, vol. 32, nr. 2, 2002, s. 47-56. For argumentet om, at amerikansk militær overlegenhed tvinger USA's modstandere til at antage en asymmetrisk strategi se Paul Bremer, "A New Strategy for the New Face of Terrorism", *The National Interest*, Thanksgiving 2001, s. 23-30, på s. 25; US Department of Defence, *Military Transformation. A Strategic Approach*, efterår 2003, s. 15.
23. Herfried Münkler, *The New Wars*, Cambridge: Polity 2005; Mark Duffield, *Global Governance and the New Wars*, London & New York: Zed Books 2001; Martin Shaw, "New Wars of the City: Relationships of 'Urbicide' and 'Genocide'", kap. 7 i Stephen Graham (red.), *Cities, War and Terrorism. Toward an urban geopolitics*, Oxford: Blackwell, 2006.
24. Robert Warren, "City Streets – The War Zones of Globalization: Democracy and Military Operations on Urban Terrain in the Early Twenty-First Century", kap. 11 i Stephen Graham (red.), *Cities, War and Terrorism. Toward an urban geopolitics*, Oxford: Blackwell, 2006.
25. Se fx Russell Glenn & Gina Kingston, *Urban Battle Command in the Twenty-First Century*, Rand 2005, kap. 1.
26. Robert D. Kaplan, "The Coming Anarchy", *Atlantic Monthly*, februar 1994, www.theatlantic.com/doc/print/199402/anarchy.
27. Alan Vick m.fl., *Aerospace Operations in Urban Environments*, Rand Report MR-1187-AF, 2002, www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1187/.
28. Sean J.A. Edwards, *Mars Unmasked. The Changing Face of Urban Operations*, Rand

- Corporation 2000, s. 4-5.
29. For en oversigt se Robert Worley m.fl., *Military Operations in Urban Terrain: A Survey of Journal Articles*, Alexandria, Virginia: Institute for Defense Analysis 2000.
  30. Jennifer Morrison Taw & Bruce Hoffman, *The Urbanization of Insurgency. The Potential Challenge to US Army Operations*, Rand Corporation 1994, s. 4.
  31. Taw & Hoffman, *The Urbanization of Insurgency*, s. 12
  32. Fx Russel Glenn, Randall Steeb & John Matsumura, *Corralling the Trojan Horse. A Proposal for Improving US Urban Operations Preparedness in the Period 2000-2025*, Rand 2001, der s. 7 skriver: "USA har en dramatisk asymmetrisk fordel over de fleste potentielle modstandere i de fleste terræntyper. Bebyggede områder er en undtagelse."
  33. William G. Rosenau, "Every Room is a New Battle: The Lessons of Modern Urban Warfare", *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 20, 1997, s. 371-94, citeret fra s. 375.
  34. Osama bin Laden, "A Muslim Bomb", i Bruce Lawrence (red.), *Messages to the world. The Statements of Osama bin Laden*, London & New York: Verso 2005, s. 82.
  35. Se fx Michael C. Desch (red.), *Soldiers in Cities: Military Operations on Urban Terrain*, Strategic Studies Institute, US Army War College, oktober 2001 & Roger J. Spiller, *Sharp Corners: Urban Operations at Century's End*, U.S. Army Command and General Staff College Press 2001, part 1+ appendix & John Antal & Bradley Gericke (red.), *City Fights. Selected Histories of Urban Combat from World War II to Vietnam*, New York: Ballantine 2003.
  36. M. Christine Boyer, "Urban Operations and Network Centric Warfare" kap. 3 i Michael Sorkin (red.), *Indefensible Space. The Architecture of the national Insecurity State*, London & New York: Routledge 2008, s. 54. Se også Alice Hills, "Deconstructing Cities: Military Operations in the Urban Era", *Journal of Conflict Studies*, efterår 2002, s. 99-117 samt hendes *Future War in Cities. Rethinking a Liberal Dilemma*, London: Frank Cass 2004.
  37. Vick, *Aerospace Operations in Urban Environments*, s. 110.
  38. Oliver Jütersonke m.fl., *Small Arms Survey 2007: Guns and the City*, Cambridge: Cambridge University Press 2007, kap. 5.
  39. Ralph Peters, "The Human Terrain of Urban Operations", *Parameters*, vol. 30, nr. 1, s. 4-12, citeret fra s. 5, 6, 10, 11 & 12.
  40. Richard J. Norton, "Feral Cities", *Naval War College Review*, efterår 2003.
  41. James Delk, "MOUT: A Domestic Case Study – The 1992 Los Angeles Riots", appendix D i Russell W. Glenn (red.), *The City's Many Faces*, Rand Corporation 2000.
  42. Robert Warren, "Situating the City and September 11th: Military Urban Doctrine, 'Pop-Up' Armies and Spatial Chess", *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 26, nr. 3, 2002, s. 614-19.
  43. Frank Morales, "Welcome to the free world. Gas me. Stun me. Shoot me. Zap me. Douse me. Drug me. Shut me up", *Covert Action Quarterly*, april-juni 2001, s. 6-13.
  44. Ryan Bishop & Gregory Clancey, "The City-as-Target, or Perpetuation and Death", kap. 2 i Stephen Graham (red.), *Cities, War and Terrorism. Toward an urban geopolitics*, Oxford: Blackwell, 2006, citeret fra s. 55.
  45. Citeret fra Andy Deck, "Demilitarizing the Playground", 2004, <http://artcontext.com/crit/essays/noQuarter/>.
  46. Peter W. Wielhouwer, "Preparing for Future Joint Urban Operations: the Role of Simulations and the Urban Resolve Experiment", *Small Wars Journal*, juli 2005. Forfatteren sammenkører også statistikker for urban vækst og amerikanske operationer.
  47. Stephen Graham, "Cities and the 'War on Terror'", kap. 1 i Michael Sorkin (red.), *Indefensible Space. The Architecture of the national Insecurity State*, London & New York: Routledge 2008, s. 16. Se også Kelly P. Houlgate, "Urban Warfare Transforms the Corps", *Proceedings*, november 2004.
  48. Matt Carr, "Slouching towards dystopia: the new military futurism", *Race & Class*, vol. 51, nr. 3, 2010, s. 13-32, citeret fra s. 26. Israellerne har bygget tilsvarende træningsfaciliteter med samme kamplads for øje, se Barbara Opall-Rome, "Marines to train at new Israeli combat center", *Marine Corps Times*, 25. juni 2007.
  49. Scott Gerwehr & Russel Glenn, *The Art of Darkness: Deception and Urban Operations*, Rand 2000, tabel 1, s. 9, U.S. Marine Corps, *Military Operations on Urbanized Terrain (MOUT)*, MCWP 3-35.3, april 1998.
  50. Se fx Edwards, *Mars Unmasked*, kap. 3. Den mest eksplicite kritik af at 'have hænderne bundet bag ryggen' i bykamp på grund af regler findes hos Ralph Peters i en artikel om slaget om Falluja, se hans "Kill Faster!", *New York Post*, 20. maj 2004.
  51. Joint Chiefs of Staff, *Doctrine for Joint Urban Operations*, JP 3-06, 16. september 2002, s. viii.
  52. Eyal Weizman, *Hollow Land – Israel's Architecture of Occupation*, London & New York: Verso 2007, s. 191.
  53. For det danske militærs læsning af Virilio se Ronald Frederiksen & Nikolaj Knudsen, "Teknologi, rum og tid", s. 97-116 i Niels Brügger & Henrik Nørgaard Petersen (red.), Paul Virilio: *Krigen, byen og det politiske*, København: Politisk Revy 1994.
  54. Weizman, *Hollow Land*, s. 201. For Navehs brug af radikal filosofi se Yotam Feldman, "Dr. Naveh, or, how I learned to stop worrying and walk through walls", *Haaretz*, 25. oktober 2007.
  55. Misselwitz, "Military Options as Human Planning", s. 185.
  56. Gush Shalom, "Demolishin Jenin: riding a 60 ton bulldozer", *Yediot Aharonot*, 31. maj 2002, www.labournet.net/world/0206/jenin1.html. se også Stephen Graham, "Constructing Urbicide by Bulldozer in the Occupied Territories", kap. 10 i Stephen Graham (red.), *Cities, War and Terrorism. Toward an urban geopolitics*, Oxford: Blackwell, 2006.